

LBRIS

We know
books

Yasunari Kawabata

Frumusețe și întristare

Traducere din japoneză și note de
FLORIN OPRINA

HUMANITAS
fiction

Cuprins

Clopoțele de Anul Nou	5
Primăvară timpurie	28
Sărbătoarea lunii pline	56
Cerul ploios	76
Grădini de pietre	92
Lotusul din flăcări	110
Șuvița de păr negru	138
Mai slabă vara	169
Lacul	189

Clopotele de Anul Nou

Redactor: Raluca Popescu
Coperta: Angela Rotaru
Tehnoredactor: Manuela Măxineanu
Corector: Cristina Jelescu
DTP: Corina Roncea, Carmen Petrescu

Tipărit la Artprint

YASUNARI KAWABATA
UTSUKUSHISA TO KANASHIMI TO
Copyright © 1961, The Heirs of Yasunari Kawabata
All rights reserved.

© HUMANITAS FICTION, 2013, 2018, 2022
pentru prezenta versiune în limba română

ISBN 978-606-097-013-2
Descrierea CIP este disponibilă
la Biblioteca Națională a României.

EDITURA HUMANITAS FICTION
Piața Presei Libere 1, 013701 București, România
tel. 021 408 83 50, fax 021 408 83 51
www.humanitas.ro

Comenzi online: www.libhumanitas.ro
Comenzi prin e-mail: vanzari@libhumanitas.ro
Comenzi telefonice: 0723 684 194

Pe linia Tōkaidō, în rapidul *Porumbelul*, Toshio Ōki studia cele cinci scaune rotative, aliniat de-a lungul ferestrelor, în vagonul panoramic. Numai unul din ele se învârtea în tăcere, odată cu mișcările trenului, iar Ōki nu-și putea desprinde privirile de la el. Scaunul cu brațe joase pe care ședea el nu se mișca. Locurile de pe partea aceasta erau fixe.

Ōki era singur în vagon. Cufundat în locul său, privea pe partea cealaltă cum se rotește scaunul. Nu se mișca într-o direcție precisă și nici cu o viteză stabilă. Uneori o lua mai repede, alteori mai încet. Câteodată se oprea, apoi pornea în direcția cealaltă. Singur, uitându-se la scaunul care se învârtea, Ōki și-a simțit inima copleșită de tristețe și fel de fel de gânduri au început să-i roiască prin minte.

Era seara zilei de douăzeci și nouă. Ōki se ducea în Kyōto să asculte clopotele de Anul Nou.¹

1. În Japonia, în noaptea de Anul Nou la templele buddhiste se bate clopotul de 108 ori. Numărul are mai multe semnificații; una din funcții este de a curăța cele 108 bonnō. Bonnō (sanskrită: *klesha*) sunt pornirile rele, sau emoțiile distructive, care întunecă mintea.

De câtă vreme își făcuse obiceiul să asculte la radio clopotele în ajunul Revelionului? Programul începuse de un număr de ani, iar el îl asculta mereu, fără greș. Printre sunetele de clopote celebre de la temple vechi de pe tot întinsul Japoniei se intercalau comentariile prezentatorului. Fiind vremea când anul vechi pleca și începea cel nou, prezentatorul avea un discurs ornat și presărat cu exclamații. Vechile clopote buddhiste băteau agale, cu pauze, iar în reverberațiile care te făceau să înțelegi curgerea timpului simțeați rafinamentul străvechii Japonii. După clopotele de la temple din nord veneau cele din Kyūshū și de fiecare dată programul se încheia cu cele din Kyōto. În Kyōto sunt multe temple și uneori se auzea la radio cum se întrepătrund sunetele clopotelor din diferite locuri.

În răstimpul acesta, soția și fiica sa erau prinse cu treburi: fie erau în bucătărie, pregătind masa de Anul Nou, fie făceau ordine, ori își aranjau chimonourile sau se ocupau cu aranjamente florale. Ōki ședea în camera de zi și asculta programul de la radio. Sunetele clopotelor îl făceau să-și întoarcă gândurile spre anul care tocmai se isprăvea. Era o experiență emoționantă. În unii ani, această trăire era violentă și dureroasă; în alte dăți era năpădit de regrete și de tristețe. Uneori tonul și vorbele sentimentale ale prezentatorului îl iritau, alteori clopotele îi răsunau drept în suflet. De multă vreme inima îi dădea ghes să ajungă cândva în Kyōto să asculte pe viu acele clopote străvechi.

În anul acela se hotărâse dintr-odată să o facă și iată că acum era în drum spre Kyōto. Era împins și de dorința nebunească de a o revedea după atâția ani pe

Otoko Ueno – care locuia în Kyōto – și de a asculta împreună cu ea clopotele de Anul Nou. De când se mutase, rupsesse orice legătură cu Ōki, dar acesta auzise că își făcuse o reputație de pictoriță în stil clasic japonez și că trăia singură.

Cum ideea îi venise dintr-odată și nu-i plăcea să stabilească din timp ziua plecării ca să-și facă rezervare, s-a dus direct la gara din Yokohama și, fără bilet, s-a urcat în rapidul *Porumbelul*. La fine de an, trenul avea să fie probabil aglomerat, dar îl cunoștea pe însoțitorul de tren și spera ca acesta să-i găsească totuși un loc liber.

Dinspre Tōkyō, *Porumbelul* pleca din Yokohama după prânz și ajungea în Kyōto pe seară. La întoarcere pleca tot după-amiază, ceea ce îi convenea lui Ōki, care se trezea târziu. Astfel că, de câte ori avea drum în Kyōto, mergea cu această cursă, deja îl învățaseră și fetele de la primire de la clasa a doua – pe vremea când existau trei clase.

Când s-au urcat în tren, a văzut că vagonul era neașteptat de pustiu. Era încă ziua de douăzeci și nouă, pe treizeci și pe treizeci și unu avea să fie aglomerat, probabil.

Ōki, cufundat în gânduri despre soarta omului, privea scaunul care se tot învărtea, când însoțitorul de tren a venit să-i ofere un ceai verde.

— Sunt singur? a întrebat Ōki.

— Mai sunt cinci, șase pasageri.

— Pe întâi se aglomerează oare?

— Nu, o să fie liber. Vă întoarceți pe întâi?

— Da, trebuie...

— O să-i transmit colegului meu. Știți, eu am liber atunci...

După ce însoțitorul a plecat, Ōki a privit împrejur și a văzut în dreptul ultimelor locuri două valize albe de piele. Erau pătrate și destul de subțiri, un design nou. Pielea albă era vârstată cu pete cafenii. Erau de calitate și nu găseai așa ceva în Japonia. Pe scaun era o geantă mare din piele de leopard. Bagajele erau probabil ale vreunor americani care plecaseră acum în vagonul restaurant.

Pe fereastră se vedeau alunecând desigur de copaci prin păcla groasă, călduță. Deasupra ceței, nori albi îndepărtați luceau slab, parcă luminați de pe pământ. Odată cu înaintarea trenului însă, vremea s-a înseninat. Razele soarelui lumineau o bună parte din podea. Au trecut pe lângă Matsuyama, unde totul era acoperit de ace de pin căzute. Un crâng de bambuși lucea gălbui. Valuri sclipitoare izbeau promontoriul întunecat.

Cuplul de americani între două vârste se întorsese în vagon. Când treceau pe lângă Numazu și a apărut silueta muntelui Fuji, cei doi s-au așezat la fereastră și au început să facă întruna poze. Dar când muntele s-a arătat în întregime, până la poale, ei deja se plictisiseră de fotografiat și se întorseseră cu spatele.

În ziua de iarnă apusul venea devreme. Ōki a petrecut cu privirea lucirea mată gri-argintie a cine știe căruia râu și, când și-a ridicat ochii, a văzut soarele apunând. În scurtă vreme rămășițele de lumină albă care pătrundeau prin despicăturile arcuite dintre norii întunecați s-au răcit, dar au zăbovit mult timp acolo. În vagon s-au aprins luminile și, printr-un mecanism de arcuri,

scaunele rotative au pivotat în cealaltă direcție. Doar cel din margine continua să se învârtă rebel.

Ajuns în Kyōto, s-a dus la hotelul Miyako. Se gândea că poate îl vizitează Otoko, așa că a cerut o cameră liniștită. A urcat cu liftul șase sau șapte etaje, dar capătul opus al culoarului lung era la nivelul primului etaj, deoarece hotelul era construit pe panta abruptă a dealurilor estice. Coridorul era cufundat în liniște, iar Ōki s-a întrebat dacă nu mai erau alți clienți în camere. Numai că, după ora zece, camerele din lături s-au umplut de gălăgia unor voci de străini. Ōki l-a întrebat pe valet ce era cu ei.

— Sunt două familii, în total doisprezece copii, a răspuns acesta.

Nu numai că vocile le răsunau puternic, dar cei doisprezece copii se tot plimbau dintr-o cameră în alta, se zbenguiau și alergau pe hol. De ce oare îl înghețaseră între aceste două familii, când păreau să fie destule camere libere? Nu era totuși cazul să-și facă griji, s-a gândit, fiindcă erau copii și urmau să se culce devreme. Agitați de excursie însă, copiii tot nu se mai potoleau. Cel mai tare îl deranjau pașii lor când alergau pe hol. Ōki s-a dat jos din pat.

Gălăgia pe care o făceau străinii în camerele alăturate îl făcea să se simtă și mai singur. Și-a amintit de scaunul rotativ din tren care se tot mișca și l-a asemuit cu singurătatea care i se răsuca tăcută în inimă.

Venise în Kyōto să o întâlnească pe Otoko Ueno și să asculte clopotele de Anul Nou. S-a întrebat încă o dată care era țelul lui principal: să o vadă pe Otoko, sau să asculte clopotele? Fără îndoială avea să asculte

bătăile clopotelor, dar nu era atât de sigur că avea să se întâlnească cu Otoko. Dar poate că ceea ce era neîndoiernic nu constituia decât un pretext pentru celălalt lucru, incert, care spera că o să se întâmple. Venise să asculte clopotele împreună cu Otoko, cu gândul că nu va fi ceva greu de obținut. Totuși între ei doi se așternuseră destui ani de tăcere. Otoko rămăsese necăsătorită, dar trebuie să fi înțeles și Ōki că acesta nu era un motiv să răspundă neapărat invitației lui și să îl întâlnească.

— Nu e ea genul ăla de femeie, a murmurat Ōki pentru sine, dar nu putea ști dacă între timp nu se schimbaseră.

Otoko închiriasse niște odăi într-o anexă a unui templu și locuia acolo împreună cu o fată care-i era elevă. Ōki văzuse o fotografie într-o revistă de artă. Nu stătea într-o cameră sau două, ci în ditamai casa și avea și un studio spațios. Anexa avea și o grădină elegantă. În fotografie Otoko, cu pensula în mână, ținea capul plecat, dar după frunte și nas nu putea fi decât ea. Rămăsese la fel de slabă și nu arăta deloc îmbătrânită. Fotografia aceea îl făcuse pe Ōki să simtă remușcări, mai degrabă decât amintiri. Îi răpise femeii aceleia șansa de a de mărita, de a deveni mamă. Desigur, era singurul cititor al revistei care simțea așa ceva. Pentru toți ceilalți, care nu aveau vreo legătură cu Otoko, nu era decât o poză a unei pictorițe care se mutase în Kyōto și căpătase frumusețea specifică aceluia oraș.

În orice caz, Ōki voia să îi telefoneze sau să o caute direct în ziua aceea sau a doua zi, pe treizeci. Dimineața însă, trezit de gălăgia copiilor de alături, și-a pierdut

încrederea și a ezitat. S-a îndreptat spre masă, gândindu-se să-i trimită o scrisoare, dar, după primele cuvinte, nu a mai știut ce să scrie. În timp ce privea foile albe de hârtie puse la dispoziție în camera de hotel, s-a gândit că, la urma urmei, ar putea să nu se întâlnească cu Otoko și să meargă singur să asculte clopotele de Anul Nou.

Gălăgia pe care o făceau copiii din camerele alăturate îl trezise devreme dar, după plecarea celor două familii de străini, a adormit la loc și a mai deschis ochii din nou aproape de ora unsprezece.

În timp ce-și înnodea pe îndelete cravata, și-a amintit de Otoko spunând:

— Vrei să-ți fac eu nodul?

Fuseseră primele cuvinte ale fetei de șaisprezece ani¹, după ce o dezvirginase. Ōki nu deschisese încă gura. Nu știa ce să-i spună. Ce ar fi putut să-i zică în timp ce o îmbrățișa și îi mângâia părul? Ea fusese cea care i se desprinsese din brațe prima și începuse să se aranjeze. Ōki se ridicase și își pusese cămașa. Când să-și aranjeze cravata, Otoko îl privise drept în ochi. Avea privirea umedă, dar nu erau lacrimi, ci mai degrabă îi străluceau pupilele. Ōki evitase să se uite la ea direct. Și mai devreme, când o sărutase, fata își

1. În sistemul vechi japonez, vârsta se socotește nu în funcție de ziua de naștere, ci în funcție de anul calendaristic. Astfel, odată cu intrarea într-un nou an, toată lumea are cu un an în plus. Mai mult, nu există vârsta de sub un an. Prin urmare, un nou-născut, indiferent de data nașterii, are un an până pe întâi ianuarie când face doi și așa mai departe. Nu se poate face așadar o echivalare precisă a vârstei cu sistemul occidental.

ținuse ochii deschiși, iar Ōki își apropiase buzele de pleoapele ei, ca să o facă să-i închidă.

În vocea ei se deslușea un alint de copilă. Lui Ōki i se luase o piatră de pe inimă, nu se așteptase la asta. Poate că nu era un semn că-l iartă pe Ōki, cât mai degrabă un fel de a încerca să fugă de sine. Îi învârtea blând cravata între degete, dar nu părea prea pricepută.

— Știi să faci nod? a întrebat-o Ōki.

— Cred că da. M-am uitat des la tata cum face.

Tatăl ei murise când fata avea doisprezece ani.

Ōki s-a așezat pe scaun, a luat-o pe genunchi și și-a ridicat bărbia, ca să-i facă munca mai ușoară. Otoko, aplecată puțin în față, a încercat de două, trei ori să-i facă nodul, dar îl tot desfăcea. În cele din urmă a reușit.

— Gata, băiete, l-am făcut. E bine? a spus și s-a ridicat din brațele lui.

Îi inspecta cravata, ținându-și mâna pe umărul drept al lui Ōki. Bărbatul s-a ridicat și s-a dus la oglindă. I-o înnodase bine. Cu un gest aspru, Ōki și-a șters cu palma stratul subțire de grăsime de pe față. Nu-și putea privi chipul după ce se culcase cu ea. În oglindă, a văzut-o apropiindu-se. A fost surprins de frumusețea ei proaspătă și intensă, o frumusețe care nu-și avea locul acolo. Se răsucise către ea. Fata i-a pus o mână pe umăr și i-a spus atât:

— Te iubesc.

Apoi și-a îngropat fața în pieptul lui.

Lui Ōki îi păruse ciudat ca o fată de șaisprezece ani să-i spună „băiete“ unui bărbat de treizeci și unu.

De atunci trecuseră douăzeci și patru de ani. Ōki avea acum cincizeci și cinci, iar Otoko, patruzeci.

După ce s-a spălat, bărbatul a dat drumul la radio. Dimineața aceea, în Kyōto era puțin polei. Iarna va continua să fie blândă și în perioada sărbătorilor, spuneau previziunile meteo.

Ōki s-a mulțumit cu o cafea și pâine prăjită, pe care le-a servit în cameră. Apoi a închiriat o mașină. Nu se putea hotărî să o viziteze pe Otoko, așa că, fără vreo altă țintă, s-a hotărât să se ducă până la muntele Arashi. De pe geamul mașinii vedea dealurile care se înșirauia înspre nord și vest, unele scăldate în lumina soarelui, altele cufundate în umbră. Aveau ca întotdeauna aceeași rotunjime blândă și răspândeau răceala tipică iernii din vechea capitală. Chiar și acolo unde cădeau razele soarelui, lumina era pală și ziua părea să se apropie deja de asfințit.

Ōki s-a dat jos din mașină înainte de podul Togetsu, dar nu l-a străbătut, ci a urcat de-a lungul râului, către marginea parcului Kameyama.

Muntele Arashi era pustiu acum, la sfârșit de an, deși de primăvara până toamna e plin de grupuri de turiști. Nu se zărea nici țipenie și locul arăta cu totul altfel. Arashi își arăta tăcut adevărata siluetă. Zănoagele adânci ale râului erau colorate în verde. Se auzea până în depărtare cum stivuiău în camioane buștenii de pe plute. Latura cea mai cunoscută a muntelui, cea îndreptată către râu, era umbrită, cu excepția unui petic pe partea care cobora înspre amonte.

Ōki plănua să ia masa în liniște, de unul singur. Știa vreo două restaurante aici, numai că cel din apropiere de podul Togetsu avea porțile încuiate. Cine să vină pe treizeci decembrie în acest loc pustiu? Pășind agale,

Ōki se întreba dacă și restaurantul străvechi din susul râului o fi închis. Nu-l obliga nimeni să mănânce la Arashi. A urcat treptele vechi de piatră, dar o față i-a spus că toți erau plecați în oraș. Câți ani trecuseră oare de când venise aici, în perioada când înmugureau bambușii, și mâncase felii mari, rotunde, de mugur de bambus fiert în supă de pește? Ōki a coborât până la marginea apei și a privit-o pe bătrâna care mătura frunzele uscate, căzute pe treptele de piatră care duceau la alt restaurant. A întrebat-o dacă e deschis, apoi s-a oprit alături de ea și a remarcat cât de liniște era.

— Da, se aude lumea cum vorbește de pe malulălalt.

Restaurantul părea îngropat într-un desiș din panta muntelui. Acoperișul gros de paie era umed și învechit, iar intrarea întunecoasă. Nici n-ai fi zis că e o poartă acolo. În față, era înghesuită de un pâlc de bambuși. Dincolo de acoperiș se înălțau patru, cinci pini roșii, superbi. Ōki a fost condus într-o încăpere în stil japonez, dar nu păreau să mai fie și alți clienți. În fața ușii glisante din sticlă erau fructe roșii de aucuba¹. A văzut și o azalee, înflorită în anotimpul greșit. Tufele de aucuba, bambușii și pinii ascundeau priveliștea râului, dar printre frunze se putea zări verdele de jad al apei adânci și nemișcate. Întregul munte era încremenit.

Ōki și-a sprijinit ambele coate de tandurul din care focul de cărbuni împrăștia o căldură intensă. Se auzea ciripitul păsărilor și valea răsuna de zgomotul lemnelor încărcate în camioane. Din umbra muntelui a străbă-

1. *Aucuba japonica*, arbust din familia Garryaceae.

tut până la el țigănalul unui tren care poate intra, sau poate ieșea dintr-un tunel. Ecoul fluierului a zăbovit cu tristețe în aer. Pe Ōki l-a dus cu gândul la plânsul lipsit de putere al unui nou-născut. Otoko născuse prematur, la șapte luni. O față.

Cum nu existau multe șanse de a salva copilul, nu-l aduseseră niciodată alături de mamă. Când a murit, doctorul le spusese:

— Mai lăsați-o să se liniștească pe lăuză, nu-i dați încă vestea.

Mama lui Otoko îl rugase pe el:

— Ōki-san, spuneți-i dumneavoastră. Pe mine sigur m-ar apuca plânsul în fața ei, că mi se rupe inima când mă gândesc cum a născut, sărăcuța, deși e doar o copilă.

Când fiica ei născuse, mama lui Otoko își lăsase deoparte pentru moment furia și resentimentele pe care le avea față de Ōki. Singura ei fiică năștea și își pierduse tăria de a-l blama și de a-l urî pe acest bărbat, deși știa bine că e însurat și că are și un copil. Spiritul ei, și mai independent decât cel al lui Otoko, părea că fusese frânt dintr-odată. Trebuia să se bizuie pe Ōki pentru a ascunde sarcina fetei și pentru a se descurca mai apoi cu bebelușul. În plus, Otoko, care era cu nervii încordați din cauza sarcinii, amenințase că se omoară dacă mama ei îi spune ceva rău lui Ōki.

Când Ōki a intrat în camera de spital, Otoko l-a privit cu ochi blânzi, de lăuză, curați și fără pic de maliție, dar stropi mari de lacrimi au început să-i curgă tăcut din ochi, ajungând să ude și perna. Bănuiește, și-a spus Ōki. Otoko vărsa fără încetare lacrimi, care se desprindeau în câteva șiroaie, iar unul din ele părea